

**RODO:
W POSZUKIWANIU
SZANSY EDUKACYJNEJ**
Poradnik dla nauczycieli
i nie tylko

FUNDACJA
PANOPTYKON

Opracowanie:
Anna Obem

Współpraca:
Małgorzata Szumańska
Karolina Iwańska
Kamil Śliwowski

Konsultacja merytoryczna:
dr Paweł Litwiński

Fundacja Panoptykon
panoptykon.org
cyfrowa-wyprawka.org
Warszawa 2018

Materiał udostępniony na licencji
Creative Commons Uznanie
Autorstwa - Na tych samych
warunkach 4.0 Międzynarodowe

Wspieraj działania edukacyjne Fundacji Panoptykon:
cyfrowa-wyprawka.org/wspieraj

Drodzy Nauczyciele!

Szkoła w Polsce jest areną ciągłych zmian, w tym prawnych. Nie jest tajemnicą, jak bardzo nieustanne reformy oświatowe, zmiany podstaw programowych, sposobu oceniania postępów uczniów i pracy nauczycieli dają się Wam we znaki. Jakby tego było mało, w 2018 r. szkoły musiały poradzić sobie jeszcze z wejściem w życie nowych przepisów o ochronie danych osobowych. Z informacji, które docierają do Fundacji Panoptykon, wynika, że wdrożenie RODO wzbudziło u wielu z Was obawy i wątpliwości. Dostęp do wiedzy na temat dobrych rozwiązań i pomocy prawnej jest niewystarczający. Wiele mówi się o gigantycznych karach za nieprzestrzeganie przepisów, ale brakuje wyjaśnienia, czemu to wszystko ma służyć. Nikogo nie powinno więc dziwić, że szkoły zabezpieczają się, jak mogą, niekiedy stosując absurdalne rozwiązania.

Tymczasem RODO nie zostało wprowadzone po to, żeby utrudnić Wam pracę. Jego głównym zadaniem jest zapewnienie ludziom ochrony, która wcześniej była fikcją – przez dostarczenie im narzędzi prawnych do upominania się o nią. Jeśli zapomnimy na chwilę o karach, okaże się, że kluczowe zasady właściwie się nie zmieniły, tylko teraz więcej się o nich mówi. Obowiązek informowania o tym, kto przetwarza dane, w jakim celu to robi, na jakiej podstawie prawnej etc. regulowała także ustawa o ochronie danych osobowych z 1997 r. – podobnie jak wymogi dotyczące zabezpieczenia danych.

W Fundacji Panoptykon od niemal 10 lat pracujemy nad tym, żeby przywrócić właściwe miejsce ochronie prywatności. Chcielibyśmy, żeby ludzie świadomie dzielili się informacjami o sobie (lub nie dzielili się nimi, jeśli tego nie chcą, bez poczucia, że coś jest z nimi nie w porządku), a administratorzy nie wykorzystywali danych osobowych poza wiedzą i kontrolą osób, których te dane dotyczą. Pracujemy też nad tym, żeby mieli do dyspozycji narzędzia prawne, które pozwolą im zadbać o siebie, jeśli ktoś będzie próbował naruszać ich prawa. Jednak żeby do tej zmiany doszło, konieczny jest wzrost świadomości tego, jakie wartości stoją za ochroną danych – i co tracimy wraz z kontrolą nad informacjami o sobie.

W tym materiale:

- pokazujemy, o co właściwie chodzi w ochronie danych i jaki ma to związek z ochroną dzieci;
- odpowiadamy na trudne pytania, które zadali nam nauczyciele;
- proponujemy, jak i dlaczego uczyć dzieci o ochronie danych;
- wskazujemy źródła, w których można szukać więcej informacji.

Dlaczego jesteśmy przekonani, że ochrona danych jest potrzebna

---

Przyzwyczajiliśmy się do korzystania z nowoczesnych usług internetowych (poczty elektronicznej, mediów społecznościowych, portali informacyjnych) – dostępnych dla wszystkich. Jak to się stało, że na takich pozornie darmowych usługach wyrosło kilka gigantycznych fortun? Po prostu: płacimy za te usługi informacjami o sobie. Cenne jest nie tyle imię czy numer telefonu użytkownika czy użytkownicy, ile to, jak korzysta z sieci, na jakie strony wchodzi, jak reaguje na konkretny rodzaj treści, czy jest introwertyczny, czy ekstrawertyczny, jakie ma zainteresowania, czego się boi, jak zasobny ma portfel. Śledzenie każdego kliknięcia w sieci, krzywdzące decyzje podejmowane przez komputery, szufladkowanie ludzi i wzmacnianie stereotypów, manipulowanie wyborami konsumentów i obywateli – okazuje się, że zbieranie i analizowanie pozornie nieistotnych informacji ma realny wpływ na życie każdego człowieka. To zagrożenie jest wyjątkowe w przypadku dzieci, które są bardziej podatne na reklamę niż dorośli, mają też dłuższą i bogatszą niż oni historię cyfrową (przez co możliwe będzie nie tylko dostosowywanie np. wyświetlanych reklam do zainteresowań pojedynczych użytkowników, ale nawet manipulowanie ich nastrojem – jak w kontrowersyjnym eksperymencie Facebooka, opisanym m.in. w Guardianie).

Szkoła nie czerpie zysków z przetwarzania danych, ale dane osobowe są nieodłącznym elementem jej funkcjonowania. Szkoła wie naprawdę sporo nie tylko o uczniach, ale też o rodzicach, nauczycielach i innych pracownikach. Dane są potrzebne, żeby szkoła mogła realizować swoje zadania. Powinna jednak zbierać tylko te, które są naprawdę niezbędne, a także odpowiednio je chronić.

Pełniąc funkcję administratorów danych osobowych albo ich pracowników – czyli podmiotów, które muszą realizować postanowienia RODO – łatwo zapomnieć o tym, że dane osobowe to nie abstrakcyjny ciąg znaków, a informacje (niekiedy bardzo wrażliwe!) o konkretnej osobie. Warto spojrzeć na obowiązki administratora nie jako na uciążliwe formalności, ale jako na zobowiązanie do dbania o prawo tej osoby do decydowania o sobie, do zachowania intymności i prywatności, do kontrolowania tego, kto i co wie na jej temat.

Nowe przepisy regulujące ochronę danych w Unii Europejskiej (w tym sławne już RODO) zostały stworzone po to, by przywrócić danym osobowym ich ludzkie oblicze. Z jednej strony kładą nacisk na informowanie ludzi o tym, co się dzieje z ich danymi, m.in. kto i w jakim celu je przetwarza; z drugiej – na ich odpowiednie zabezpieczenie. Jednak prawo to jedno, a rzeczywistość – drugie. Obowiązek zabezpieczenia danych bardzo mocno zakorzenił się przez minione 20 lat, jeszcze pod rządami ustawy o ochronie danych osobowych z 1997 r. Dlatego administratorzy niejako automatycznie zwracają uwagę na odpowiednie zabezpieczenie danych, a realizacja pozostałych wymogów (np. informowania czy minimalizacji danych) jest trudniejsza. Skutkuje to nieraz kuriozalnymi ograniczeniami, o których pisali respondenci w przeprowadzonej przez nas ankiecie. Z niektórymi z mitami rozprawimy się w kolejnym rozdziale.

Odpowiadamy na trudne pytania

Na początku wakacji przeprowadziliśmy wśród nauczycieli ankietę, w której pytaliśmy o zmiany, utrudnienia i korzyści, jakie zauważyli po wejściu w życie RODO (w ankiecie internetowej przeprowadzonej przez Fundację Panoptykon w okresie 11-27 lipa 2018 r. wzięło udział 147 edukatorek i edukatorów - nauczycieli, wychowawców, dyrektorów, pedagogów, członków rad rodziców - ze szkół podstawowych, ponadpodstawowych, bibliotek, przedszkoli i gimnazjów).

Okazało się, że chociaż wiele problemów jest podobnych, to jednak nie są one jednakowe dla wszystkich. Dlaczego jedna szkoła zabrania nauczycielom odczytywać stopnie uczniów, inna – listę obecności, a jeszcze inna skraca nazwiska do trzech pierwszych liter? Czy trzeba zbierać „te wszystkie zgody”? Jak daleko można zabrnąć w poszukiwaniu „teczki zgodnej z RODO”? Dlaczego spory odsetek osób twierdzi, że nic się nie zmieniło? Poniżej staramy się ustosunkować do najczęstszych wątpliwości.

Na ten problem
wskazało

44%

osób badanych

Problem: Muszę zbierać zgody rodziców na prowadzenie dziennika elektronicznego, na przetwarzanie danych w związku z wycieczką etc.

Podczas naszej pracy przekonał się już, że pod pojęciem „zbierania zgód” wiele osób rozumie np. uzyskiwanie oświadczeń, że osoby zapoznały się z klauzulą informacyjną o przetwarzaniu danych. Czym różnią się te dwie sytuacje?

Istotą zgody, tak jak rozumieją ją przepisy, jest dobrowolność – można ją wyrazić, kiedy się chce, żeby dane były wykorzystane w konkretnym celu. Powinna być zawsze dobrowolna, można jej udzielić bądź nie, a odmowa udzielenia zgody nie może mieć dla tej osoby negatywnych konsekwencji.

Zdarza się, że rodzice proszeni są o wyrażenie zgody tam, gdzie nie ma mowy o dobrowolności – w takich sytuacjach administrator powinien powołać się na inną podstawę prawną przetwarzania danych osobowych. Może to być np. niezbędność do realizacji celów ustawowych szkoły i realizowanych przez nią ważnych interesów publicznych, a także obowiązków prawnych (np. związanych z wydawaniem środków publicznych). W takich przypadkach dyrekcja może natomiast zobowiązać Was do zebrania podpisów rodziców dla potwierdzenia, że zapoznali się oni z informacją o przetwarzaniu danych w konkretnym celu, np. w celu prowadzenia dziennika elektronicznego (prowadzenie dziennika elektronicznego reguluje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 25 sierpnia 2017 r.) lub organizacji wycieczki w związku z realizacją ważnego interesu publicznego (regulowanego rozporządzeniem MEN z 25 maja 2018 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki), oraz z klauzulą informacyjną dotyczącą przetwarzania danych osobowych.

Dopiero kiedy zbierania danych osobowych przez szkołę nie da się oprzeć na innych podstawach, może pojawić się pytanie o zgodę.

Jeśli nauczyciel uważa, że zgoda nie jest odpowiednią podstawą prawną w danym przypadku lub ma wątpliwości, jaki cel i charakter ma oświadczenie, które rodzice mają podpisać, może zwrócić się w tej sprawie do inspektora ochrony danych lub dyrekcji (podobnie jeśli takie wątpliwości zgłaszają rodzice).

Na ten problem
wskazało

40%

osób badanych

Problem: Napotykam utrudnienia w organizowaniu konkursów, wystaw plastycznych, bo zakazane jest zamieszczanie przy pracach nazwisk uczniów.

Prezes UODO podpowiada, że prawo oświatowe pozwala wyróżniać uczniów za ich osiągnięcia czy wystawiać podpisane ich nazwiskami prace bez konieczności uzyskiwania zgody ucznia czy rodzica, jednak mogą się oni temu sprzeciwić, jeśli zagrożone jest dobro dziecka. Warto się jednak zastanowić, czy w każdej sytuacji podpisywanie pracy nazwiskiem stanowi najlepszą możliwą opcję. Bolesław Prus ukrywał się pod pseudonimem ze skromności, George Sand – bo męskie nazwisko ułatwiało karierę

pisarską, a Lewis Carroll – żeby nie łączono jego pracy twórczej z pozycją profesora uniwersytetu w Oksfordzie. Jednocześnie wielu twórców publikuje pod prawdziwym nazwiskiem. W szkole jest podobnie: jedno dziecko będzie dumne, że jego praca jest podpisana imieniem i nazwiskiem, drugiemu będzie wszystko jedno, a trzecie może tego nie chcieć. Czasem warto zapytać o zdanie samych zainteresowanych i – jeśli będą tego chcieli – umożliwić im występowanie incognito, dbając jednocześnie o to, by wyróżniające się prace wszystkich uczniów były docenione.

Na ten problem
wskazało

27%

osób badanych

Problem: Nie mogę na głos powiedzieć, jaką ocenę dostał uczeń.

Ocena konkretnego ucznia jest jego daną osobową (bo jest nią każda informacja o możliwej do zidentyfikowania osobie), ale nie oznacza to, że nie można jej przetwarzać. Prawo nakazuje jedynie przetwarzać dane w określonym, prawnie uzasadnionym celu i w oparciu o odpowiednią podstawę prawną. W świetle zadań, jakie realizuje szkoła, mówienie na głos na forum klasy, jaką ocenę dostał uczeń, nie jest zabronione. Ale robiąc to, warto traktować dzieci podmiotowo i wziąć pod uwagę ich uczucia (podobnie jak w przykładzie z podpisywaniem prac konkursowych) – nikt nie lubi być oceniany na forum.

Na ten problem
wskazało

12%

osób badanych

Problem: Nie mogę odczytywać listy obecności po nazwisku.

Naszym zdaniem to ograniczenie to jeden z mitów związanych z RODO – w codziennej sytuacji szkolnej, kiedy dzieci znają się nawzajem, to ograniczenie jest kompletnie nieuzasadnione. Podobnie absurdalne jest okrojenie nazwiska na liście do trzech pierwszych liter.

Problem: Napotykam ograniczenia w wykorzystaniu zdjęć dzieci na stronie internetowej i Facebooku szkoły.

Wizerunek to dane osobowe i na gruncie RODO jego przetwarzanie wymaga zgody osoby, której dotyczy, lub innej podstawy prawnej przetwarzania. Może nią być np. niezbędność do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym, ale jeśli nie da się uzasadnić przetwarzania wizerunku tą przesłanką – pozostaje zgoda.

Ale uwaga: żeby opublikować czyjś wizerunek, trzeba mieć zgodę tej osoby – wymaga tego prawo autorskie. Od tej zasady jest kilka wyjątków, np. gdy wizerunek osoby stanowi jedynie szczegół całości lub jest to wizerunek osoby publicznej przy wykonywaniu funkcji.

Tworzenie galerii zdjęć na stronach czy profilach społecznościowych szkoły jest niezwykle popularne. Warto jednak zastanowić się, czemu faktycznie to służy. Już najmłodsze dzieci są uczone, żeby ograniczać publikowanie swoich zdjęć w sieci – zatem dobrze, żeby szkoła nie robiła tego w ich imieniu. A już na pewno nie może bez zgody publikować zdjęć pojedynczych dzieci.

Problem: Na koniec roku trzeba niszczyć sprawdziany.

Na sprawdzianach zazwyczaj są dane uczniów, dlatego ten wymóg jest uzasadniony. Tylko czy każda szkoła dysponuje niszcarką o odpowiedniej przepustowości? Można też oddać sprawdziany uczniom lub ich rodzicom i niech sami zdecydują, co z nimi zrobić.

Problem: Nie mogę pracować z domu na prywatnym komputerze, przez co muszę spędzać więcej godzin w szkole.

Szkoła ma obowiązek zadbać o bezpieczeństwo danych. Z pewnością łatwiej jest zabezpieczyć komputery w szkole, objąć je opieką informatyka, który zadba m.in. o to, żeby oprogramowanie i system operacyjny były aktualizowane, a ustawienia wymuszały wylogowywanie się z usług. To, czy podobną opieką można objąć prywatne komputery nauczycieli, zależy w dużej mierze od szkoły. Jednak jeśli jest to możliwe, nauczyciel powinien być świadomy, że informatyk uzyska dostęp także do jego prywatnych zasobów na komputerze.

Inne ryzyko związane z wynoszeniem pracy do domu to możliwość uzyskania dostępu do danych przez osoby z zewnątrz.

Problem: Każda osoba uczestnicząca w szkoleniu czy zgłaszająca dziecko do programu (np. „Mleko w szkole”) dostaje osobną kartkę na podpis, przez co rośnie objętość przechowywanej dokumentacji.

Jeśli uczestnicy szkolenia się nie znają i dlatego trzeba zachować ich tożsamość w tajemnicy, obecność może sprawdzić organizator, indywidualnie podchodząc do każdej osoby. Jeśli np. do rozliczenia środków, z których organizowane jest szkolenie, wymagane są własnoręczne podpisy osób uczestniczących, można przygotować zaślepkę – choćby w postaci kartki z okienkiem, która zakryje nazwiska innych osób. Takie zasady powinny obowiązywać od lat.

W przypadku udziału dzieci w „Programie dla szkół” (owoce w szkole itp.) zalecalibyśmy większą ostrożność. Z braku zgody na udział w programie można np. wnioskować, że dziecko ma alergię, a informacje o zdrowiu są danymi wrażliwymi, które wymagają szczególnej ochrony.

Problem: Każdego maila do szkoły trzeba szyfrować, a komputery i szkolne nośniki danych muszą być zabezpieczone hasłem.

Szyfrowanie e-maili czy zabezpieczenie nośników i urządzeń hasłem utrudnia dostęp do zawartych na nich informacji osobom niepowołanym. Jednak nie każda informacja wymaga takich samych środków ostrożności. Do przesyłania danych osobowych można też korzystać z innych narzędzi niż poczta elektroniczna – ważne, żeby były odpowiednio zabezpieczone (np. szyfrowanie SSL, dwuetapowe logowanie, szyfrowanie plików z danymi osobowymi).

Problem: Muszę konsultować umowy pod kątem informacji o przetwarzaniu danych osobowych.

Szkoły mają obowiązek wyznaczenia inspektora ochrony danych. Konsultacja z tą osobą pomoże w zweryfikowaniu, czy proces przetwarzania danych, do jakiego dochodzi w związku z tą umową, został przewidziany w procedurach, a informacja o przetwarzaniu danych osobowych jest sporządzona prawidłowo. W ten sposób można wyeliminować np. wymuszanie zgody, kiedy adekwatna jest inna podstawa prawna, i inne nieprawidłowości. Z czasem ten proces powinien przebiegać coraz sprawniej.

Problem: Interpretacja RODO przez dyrekcję jest kontrowersyjna, a ta nie umie wyjaśnić swojego punktu widzenia.

RODO pozostawia administratorom dużą elastyczność w doborze rozwiązań. Ale jeśli nie zgadzacie się z jakimś rozwiązaniem lub obserwujecie, że nie służy ono prawom osób, których dane są przetwarzane (np. rodzice skarżą się, że nie otrzymują informacji o konkursach), warto to zgłosić inspektorowi ochrony danych.

Dyrekcja – jak każdy administrator danych osobowych – ma obowiązek regularnie weryfikować zastosowane rozwiązania i ulepszać je, jeśli nie działają prawidłowo. Z czasem też pojawiają się dobre praktyki i interpretacje – zachęcamy do śledzenia informacji na ten temat, np. na stronie UODO i Fundacji Panoptikon.

Dlaczego i jak uczyć o ochronie danych?

W naszej ankiecie spytaliśmy nauczycieli, czy dostrzegają jakieś korzyści w związku z ochroną danych. Prawie 1/3 z nich uważa, że od wejścia w życie RODO ich prywatność jest lepiej chroniona. Część respondentek i respondentów wśród korzyści wskazała też, że nie trzeba już zbierać tylu informacji o rodzicach i dzieciach czy rejestrować zbiorów danych.

Żeby przepisy dobrze działały, potrzebni są świadomi obywatele, którzy korzystają ze swoich praw. Jasną stroną zamieszania, jakie wzbudziło RODO, jest po prostu to, że wiele osób zwróciło uwagę na to, że ich dane są w posiadaniu naprawdę wielu podmiotów, w tym takich, o których nie pamiętali lub w ogóle nie zdawali sobie sprawy z ich istnienia. Stąd już tylko krok, żeby upomnieli się o swoje prawa.

Jednak odzyskiwanie kontroli nad informacją o sobie wymaga czasu, cierpliwości i znajomości prawa. Warto je zainwestować, bo stawka jest wysoka. Z myślą o nauczycielach, którzy chcieliby przybliżyć swoim uczniom tematykę ochrony danych osobowych i pomóc im przećwiczyć konkretne procedury prawne, przygotowaliśmy materiały i propozycje ich wykorzystania.

Lekcja o podstawach ochrony danych

Zapoznaj się z "Wiedzą w pigułce" w scenariuszu lekcji pt. *Podstawy ochrony danych osobowych* (znajdziesz go na kolejnych stronach tego poradnika). Następnie skorzystaj ze scenariusza, żeby przeprowadzić 45-minutową lekcję. Dzięki lekcji uczennice i uczniowie:

- poznają pojęcia dotyczące ochrony danych osobowych;
- dowiedzą się, kiedy i na jakich zasadach dane mogą być przetwarzane;
- przećwiczą, jak chronić swoje dane i reagować na naruszenia.

Lekcje samoobrony, czyli jak odzyskać kontrolę nad swoimi danymi

Po zapoznaniu się z podstawowymi zasadami dotyczącymi ochrony danych czas na praktyczne skorzystanie z uprawnień.

Zapoznaj się z kolejnymi krokami w kierunku odzyskania kontroli nad swoimi danymi (*Lekcje samoobrony* znajdziesz na kolejnych stronach tego poradnika).

1. Sprawdź, jak się mają Twoje dane
2. Odzyskaj swoje dane
3. Powiedz „dość!”
4. Wyciągnij konsekwencje

Poproś uczniów, żeby porozmawiali z rodzicami (lub z babcią, dziadkiem bądź innym dorosłym), czy w czasie korzystania z Internetu mają czasem wrażenie, że nie wiedzą, co się dzieje z ich danymi. Przygotujcie razem listę pytań, które mogą im zadać.

Na kolejnej lekcji porównajcie i omówcie odpowiedzi dorosłych. Zapiszcie je na tablicy (możecie podzielić je na kategorie, np. zachowania, które rodzą ryzyko utraty kontroli nad danymi / nie rodzą ryzyka).

Wspólnie zastanówcie się, jak można pomóc dorosłym w odzyskaniu kontroli nad ich danymi. Posiłkując się *Lekcjami samoobrony*, omów z uczniami kolejne kroki w kierunku odzyskania kontroli nad danymi (Sprawdź, jak się mają Twoje dane itd.).

W ramach pracy domowej poproś uczniów, żeby spróbowali namówić dorosłych do skorzystania z uprawnień, np. pomogli im przygotować wniosek o udostępnienie kopii danych. Wzory pism znajdziesz na końcu tego poradnika.

Zachęcamy do modyfikowania tej propozycji, eksperymentowania z własnymi pomysłami i informowania nas o ich wynikach (fundacja@panoptykon.org)!

Propozycja pytań do wywiadu:

- Czy robiąc ostatnio zakupy w sklepie internetowym, przed kliknięciem „akceptuję” i złożeniem zamówienia przeczytałeś/-aś regulamin sklepu internetowego?
- Czy wyraziłeś/-aś zgodę na przekazanie Twoich danych do innych podmiotów?
- Czy korzystasz z rabatów za udzielenie zgody marketingowej (np. w umowie z siecią komórkową, z dostawcą Internetu lub telewizji)?
- Czy wiesz, dlaczego na stronach internetowych wyświetlają się komunikaty w sprawie przetwarzania danych?
- Czy znasz postanowienia regulaminów „darmowych” usług internetowych, z których korzystasz (np. wyszukiwarki Google, YouTube’a, Facebooka)?
- Czy wiedziałbyś/-abyś, co zrobić, gdyby Twoje dane zostały przekazane jakiemuś podmiotowi wbrew Twojej woli? Kiedy dzwoni telemarketer? A jeśli padłbyś/-abyś ofiarą kradzieży tożsamości?

Gdzie szukać informacji i inspiracji?

1. Cyfrowa Wyprawka, scenariusze lekcji na temat świadomego korzystania z nowych technologii, <https://cyfrowa-wyprawka.org/lekcje>.
2. Fundacja Panoptykon, *RODO na tacy. Odcinek V: Lekcje samoobrony, czyli jak skorzystać z praw, które daje RODO?*, <https://panoptykon.org/rodo-na-tacy-V>.
3. Fundacja Panoptykon, *RODO na tacy. Sezon II*, <https://panoptykon.org/rodo-na-tacy-sezon-ii>
4. Urząd Ochrony Danych Osobowych, <https://uodo.gov.pl>.
5. Urząd Ochrony Danych Osobowych, *Ochrona danych osobowych w szkołach i placówkach oświatowych. Poradnik RODO*, <https://uodo.gov.pl/pl/file/1384>.
6. Urząd Ochrony Danych Osobowych, Program „Twoje dane – Twoja sprawa. Skuteczna ochrona danych osobowych. Inicjatywa edukacyjna skierowana do uczniów i nauczycieli”, <https://tdts.uodo.gov.pl/>.

PODSTAWY OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH

Informacje o lekcji

Eksperti:	Wojciech Klicki, Małgorzata Szumańska, Karolina Iwańska
Autorka wiedzy w pigułce:	Anna Obem
Autorka scenariusza:	Izabela Meyza
Organizacja publikująca:	Fundacja Panoptykon
Przedmiot:	Wiedza o społeczeństwie
Sugerowany poziom kształcenia:	Szkoły ponadpodstawowe
Licencja:	Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 4.0 międzynarodowe

Podstawa programowa

Podstawa programowa dla szkół ponadpodstawowych obowiązująca od roku szkolnego 2019-20

Wiedza o społeczeństwie – zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne:

- I. Wiedza i rozumienie. Uczeń wyjaśnia specyfikę praw i wolności człowieka oraz podstawowe mechanizmy ich ochrony;
- II. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń analizuje kwestię godności ludzkiej i przedstawia prawa, które mu przysługują, oraz mechanizmy ich dochodzenia.
- III. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego, w tym instytucje prawne – sporządza proste pisma do organów władz.

Wiedza w pigułce

Prawo do ochrony prywatności – jedno z podstawowych praw człowieka – ma kilka aspektów. Jednym z nich jest ochrona danych osobowych. Koncepcja ta narodziła się w Europie w latach 70. XX w., kiedy zaczęto rozwijać nowe możliwości automatycznego przetwarzania informacji. W polskim prawie ochrona danych osobowych pojawiła się dopiero po transformacji ustrojowej. Konstytucja RP z 1997 r. gwarantuje prawo do prywatności i autonomii informacyjnej. Ukonkretniono je w 1997 r. w ustawie o ochronie danych osobowych. Od tego czasu nastąpił gwałtowny rozwój nowych technologii, a dane osobowe zaczęły być przetwarzane na masową skalę w celach komercyjnych (choć nie tylko) do tego stopnia, że nazywa się je „ropą” albo „złotem” XXI w. Pojawiły się nowe wyzwania, np. profilowanie (kategoryzowanie) ludzi na podstawie ich cech i automatyczne podejmowanie decyzji.

Odpowiadając na te wyzwania, w 2016 r. Parlament Europejski przyjął nowe przepisy, które mają lepiej chronić prywatność Europejczyków. Rozporządzenie o ochronie danych osobowych (RODO) obowiązuje w całej Unii Europejskiej, a państwa członkowskie mają obowiązek je stosować bezpośrednio. W 2018 r. przyjęto też dosto-

sowaną do RODO nową ustawę o ochronie danych osobowych, która reguluje m.in. działanie Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych (UODO), który zastąpił powołaną w 1997 r. instytucję Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (GIODO). Prezes UODO: rozpatruje skargi obywateli, opiniuje akty prawne, sygnalizuje potrzebę zmian prawa i prowadzi akcje edukacyjne dotyczące ochrony danych osobowych. Nakłada też kary za naruszanie prawa ochrony danych osobowych. Jest powoływany przez Sejm za zgodą Senatu na 4-letnią kadencję.

Zgodnie z obowiązującym prawem dane osobowe to wszelkie informacje dotyczące konkretnej osoby – zidentyfikowanej (np. takiej, którą znamy bezpośrednio) lub możliwej do zidentyfikowania (czyli takiej, którą można wskazać na podstawie posiadanych informacji, choćby numeru identyfikacyjnego, wyglądu lub jakiegokolwiek kombinacji cech, np. ruda dziewczynka, która ma zielony plecak i chodzi do konkretnej szkoły i klasy). Nie mamy do czynienia z danymi osobowymi wówczas, gdy informacja dotyczy instytucji (np. firmy), grupy osób, osoby zmarłej lub fikcyjnej (np. postaci literackiej). Daną osobową może być każda informacja, nie tylko imię i nazwisko, ależ też np. kolor oczu określonej osoby; choroba, na którą cierpi; informacja, jakie strony internetowe odwiedza czy jakie ma oceny z chemii. To, czy jakaś informacja jest daną osobową, zależy od kontekstu. Tablice rejestracyjne dla policji są daną osobową, bo policja bez trudu może w bazie danych zweryfikować, kto jest właścicielem samochodu, ale dla innego kierowcy, który nie ma takiej możliwości – już nie.

Według RODO „przetwarzanie danych” to wszystkie działania dotyczące danych osobowych: zbieranie, przechowywanie, udostępnianie, a nawet ich usuwanie. Podmiot, który decyduje o tym, że dane są przetwarzane i w jaki sposób się to odbywa, jest nazywany administratorem danych. On ponosi odpowiedzialność za to, by przetwarzanie danych odbywało się zgodnie z prawem i było odpowiednio zabezpieczone.

Dane osobowe podlegają ochronie, co oznacza, że podmioty, które chcą je przetwarzać (i firmy, i publiczne instytucje), powinny spełnić określone warunki. Szczególnie chronione są tzw. dane wrażliwe, czyli dane dotyczące m.in. pochodzenia, poglądów politycznych, wyznania, stanu zdrowia czy karalności. Nikt – ani pracownik firmy, ani urzędnik państwowy, ani policjant – nie może przetwarzać naszych danych bez podstawy przetwarzania. RODO wskazuje konkretne sytuacje, w których jest to uprawnione. Najczęściej wykorzystywane to:

- przepis prawa (np. szkoła ma prawo przetwarzać dane uczniów w celach związanych z kształceniem),
- fakt, że dane są niezbędne do wykonania umowy (np. adres wysyłki w przypadku zakupów w sklepie internetowym),
- dobrowolna zgoda osoby, której dane dotyczą (w Polsce mogą ją wyrażać osoby powyżej 16 roku życia; w imieniu młodszych robią to opiekunowie prawni).

Zgoda na przetwarzanie danych osobowych powinna dotyczyć konkretnego administratora danych i konkretnego celu. Żeby przetwarzać dane w innym celu, trzeba uzyskać osobną zgodę. Na przykład: jeśli wyrazisz zgodę na przetwarzanie swoich danych w ramach udziału w konkretnym konkursie – organizator nie ma prawa wykorzystać informacji ze zgłoszenia w kolejnej edycji. Nie może też sprzedać danych innemu podmiotowi, który chciałby wykorzystywać dane w swoich celach, np. biuru podróży do wysyłki katalogów reklamowych (chyba że wyrazisz zgodę również na to).

Każdej osobie, której dane są przetwarzane, przysługują w związku z tym konkretne uprawnienia:

- prawo do informacji o tym, skąd dany podmiot pozyskał dane i w jakim celu je przetwarza, np. jeśli dzwoni do Ciebie telemarketer, możesz oczekiwać informacji, skąd ma Twój numer telefonu, jaki podmiot i w jakim celu go wykorzystuje;
- prawo do wycofania zgody, jeśli po pewnym czasie zmieniłeś/-aś zdanie, np. jeśli podałeś/-aś swój adres e-mail organizacji, ale nie chcesz już otrzymywać jej newslettera, możesz napisać do niej, by zaprzestała przetwarzać Twoje dane;
- prawo do uzupełnienia, uaktualnienia i sprostowania danych – jeśli Twoje dane się zmieniły lub są niezgodne z prawdą, możesz je zaktualizować;
- prawo do przeniesienia swoich danych (np. do innego usługodawcy);
- prawo do usunięcia danych („prawo do bycia zapomnianym”);
- jeśli ktoś legalnie przetwarza Twoje dane, ale nie odbywa się to na podstawie żadnej z trzech pod-

staw prawnych wskazanych wyżej (a np. na podstawie usprawiedliwionego interesu administratora), możesz zgłosić sprzeciw i żądać zaprzestania przetwarzania danych.

Od 2018 r. europejskie prawo ochrony danych osobowych obowiązuje wszystkie firmy, które dostarczają swoje usługi obywatelom Unii Europejskiej, nawet jeśli swoje siedziby (i serwery z danymi) mają ulokowane poza Unią Europejską (np. w USA).

Jednakże nawet najlepsze przepisy nie zadziałają, jeśli nie będziemy korzystać ze swoich praw. Podpowiadamy, na co warto zwrócić uwagę:

1. Zanim skorzystasz z usługi, która wymaga podania Twoich danych, zapoznaj się z jej regulaminem, żeby dowiedzieć się, jak te informacje zostaną wykorzystane.
2. Nie zawsze warto wyrażać zgodę na przetwarzanie danych osobowych – nie musisz zgadzać się na wszystko, co ktoś Ci sugeruje.
3. Żeby skorzystać z wybranej usługi, musisz co prawda zaakceptować, że do jej realizacji niektóre dane będą niezbędne (np. adres e-mail, jeśli zamawiasz coś przez Internet), ale nie musisz zgadzać się na wysyłanie ofert reklamowych czy przekazywanie danych innym firmom.
4. Jeśli ktoś żąda od Ciebie zbyt szerokiego zakresu danych i chce je wykorzystywać do niejasnych celów, najlepiej zrezygnuj z danej usługi. Jeśli korzystając z jakiejś usługi, nie musisz zakładać konta lub podawać swoich danych, nie rób tego.

Może się zdarzyć, że prawo nie wystarczy, żeby ochronić Twoją prywatność, bo niektóre podmioty (celowo bądź z niewiedzy) go nie przestrzegają. Co zrobić, jeśli ktoś przetwarza dane, chociaż nie ma do tego prawa (np. mimo sprzeciwu zalewa odbiorców niechcianymi ofertami handlowymi lub bez zgody przekazuje dane innym podmiotom)? Jest kilka możliwości:

1. Jeśli Twoje prawa zostały naruszone, warto złożyć skargę do Prezesa UODO (jak to zrobić, dowiesz się ze strony UODO).
2. Jeśli naruszenie ochrony danych spowodowało szkodę majątkową lub niemajątkową, można żądać odszkodowania w sądzie cywilnym.
3. Jeśli sprawa jest poważna, należy powiadomić policję.

Warto pamiętać, że wymogi wskazane w przepisach o ochronie danych osobowych nie dotyczą wszystkich sytuacji. Nie obejmują one osób prywatnych, które gromadzą informacje w celach osobistych lub domowych (np. nie trzeba spełniać jej wymogów, żeby zapisywać kontakty do przyjaciół i rodziny w telefonie).

Pomysł na lekcję

W czasie zajęć uczestnicy i uczestniczki poznają najważniejsze pojęcia związane z ochroną danych osobowych. Dowiedzą się także, jakie prawa w tym zakresie im przysługują i jak z nich korzystać.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- rozumieją pojęcia dotyczące ochrony danych (np. dane osobowe, przetwarzanie danych osobowych, zgoda na przetwarzanie danych osobowych);
- wiedzą, kiedy i na jakich zasadach ich dane osobowe mogą być przetwarzane;
- potrafią chronić swoje dane i reagować na naruszenia.

Przebieg zajęć

🕒 Czas:
10 min

👉 Metoda:
miniwykład

✂️ Pomoce:
tablica i kreda lub
papier i marker,
karta pracy nr 1
„Dane osobowe”

ĆWICZENIE 1

Zadaj pytanie:

- Co to są dane osobowe?

Zbierz skojarzenia uczestników i poproś o wymienianie przykładów. Spisuj pomysły na tablicy.

Zauważ, że najczęściej za dane osobowe uważa się takie informacje, jak imię i nazwisko, adres czy PESEL, ale w rzeczywistości to znacznie szersze pojęcie.

Następnie przyklej na tablicy wydrukowaną definicję danych osobowych z karty pracy nr 1 i na podstawie „Wiedzy w pigułce” omów ją. Powiedz, że potencjalnie każda informacja o kimś może być jego daną osobową, jeżeli tylko dana osoba jest nam znana lub możemy ją zidentyfikować. Zwróć uwagę na to, że dane osobowe są kontekstowe: ta sama informacja może być daną osobową lub nie — w zależności od tego, kto i w jakich okolicznościach ma do niej dostęp. Na podstawie „Wiedzy w pigułce” wspomnij też o danych wrażliwych, które podlegają szczególnej ochronie.

Zapytaj:

- Jakie informacje, z którymi spotykacie się na co dzień, w zależności od kontekstu mogą być lub nie być daną osobową?

Zbierz wypowiedzi uczestników. Jeżeli mają problem z odpowiedzią na pytanie, możesz zaproponować swoje przykłady: adres e-mail – jest daną, kiedy zawiera charakterystyczne imię i nazwisko lub kiedy patrzymy z perspektywy operatora poczty; tablica rejestracyjna samochodu – jest daną dla policji, a nie jest dla większości zwykłych użytkowników dróg.

ĆWICZENIE 2

Zapytaj:

- Przy jakich okazjach spotykacie się z pojęciem danych osobowych?
- Czy spotkaliście się z pojęciem przetwarzania danych osobowych?

Na podstawie „Wiedzy w pigułce” powiedz, czym jest przetwarzanie danych osobowych. Powiedz, że prawo chroni dane osobowe każdego z nas i dlatego ściśle określa, kiedy możliwe jest ich przetwarzanie. Na podstawie „Wiedzy w pigułce” opowiedz o trzech najczęściej wykorzystywanych podstawach prawnych przetwarzania danych (zgoda, przepis prawa, wykonanie umowy).

Powiedz, że w cyfrowym świecie często spotykamy się z udzielaniem zgody na przetwarzanie naszych danych. Zapytaj:

- Czy ktoś z was udzielił ostatnio zgody na przetwarzanie swoich danych osobowych? Komu i w jakich okolicznościach?
- Jak rozumiecie konsekwencje udzielenia zgody? Co z przekazanymi w ten sposób danymi może się wydarzyć?

🕒 Czas:
15 min

👉 Metoda:
praca w grupach

✂️ Pomoce:
karta pracy nr 2
„Jak chronić dane”

ĆWICZENIE 3

Powiedz, że w następnym ćwiczeniu przyjrzymy się sytuacjom, w których firmy przetwarzają nasze dane osobowe, i zastanowimy się, jaki to może mieć wpływ na nasze życie.

Podziel uczestników na cztery grupy i rozdaj przypisane im instrukcje z karty pracy nr 2 „Jak chronić dane”. Po zakończeniu zadania poproś o przeczytanie odpowiedzi na forum.

Zapytaj:

- Jakie mogą być konsekwencje udzielenia zgody na przetwarzanie danych osobowych?
- Jak myślicie, dlaczego różnym podmiotom może zależeć na tym, żebyśmy podawali nasze dane?
- Co może się stać z przekazanymi danymi?

🕒 Czas:
10 min

👉 Metoda:
miniwykład
i dyskusja

✂️ Pomoce:
tablica i kreda lub
papier i marker

ĆWICZENIE 4

Nawiązując do poprzedniego ćwiczenia, na podstawie „Wiedzy w pigułce” opowiedz uczestnikom o ochronie danych osobowych w Polsce. Powiedz, że tym tematem zajmuje się Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych (UODO). Nasze dane chroni prawo – Konstytucja, prawo unijne (RODO), polskie prawo karne i cywilne oraz ustawa o ochronie danych osobowych. Gdy prawo jest łamane, możemy np. złożyć skargę do Prezesa UODO. Zauważ jednak, że RODO ani ustawa o ochronie danych osobowych nie obowiązują indywidualnych osób przetwarzających dane w celach osobistych lub domowych.

Powiedz, że jeżeli nasze dane dostaną się do sieci, często nawet prawo pozostaje bezsilne. Dlatego ważne, żebyśmy nie udostępniali ich bezrefleksyjnie. Poproś uczestników o wymyślenie pięciu zasad, które można zastosować, żeby lepiej zabezpieczyć swoje dane w sieci (możesz ukierunkowywać, posiłkując się „Wiedzą w pigułce”). Zasady zapisuj w widocznym miejscu, a na koniec przeczytaj na głos.

Opcje dodatkowe

Opcją dodatkową może być przeprowadzenie szkolnej kampanii uświadamiającej, czym są dane osobowe i jak można o nie dbać.

Innym pomysłem jest przećwiczenie w grupie różnych sposobów reagowania na łamanie prawa do prywatności. Odwołując się do przykładów z życia uczestników, można przećwiczyć reagowanie na niektóre sytuacje. Podziel uczestników na grupy i poproś o wykonanie zadań:

1. Posiłkując się stroną internetową Prezesa UODO, przygotujcie skargę na portal internetowy, który bezprawnie wykorzystał zdjęcie oraz imię i nazwisko.
2. Napiszcie list do administratora strony internetowej z prośbą o usunięcie lub poprawienie zamieszczonych na niej danych osobowych.
3. Odegrajcie scenkę rozmowy z telemarketerem, w której rozmówca dowie się, skąd firma pozyskała jego dane (np. numer telefonu) i kto jest ich administratorem, a następnie cofnie zgodę na ich wykorzystywanie w celach marketingowych.

Materiały

- karta pracy nr 1 „Dane osobowe”
- karta pracy nr 2 „Jak chronić dane”

Zadanie sprawdzające

Zdecyduj, które z poniższych danych to dane osobowe (T/N):

1. Tablica rejestracyjna samochodu dla kierowcy, który jedzie za nim.
2. Informacja o kolorze skóry jedyne czarnoskórego ucznia w szkole.
3. Ocena z egzaminu, wywieszona na szkolnej tablicy i przypisana do kodu, który zna tylko osoba zdająca egzamin i nauczyciel – dla innych uczniów.
4. Tablica rejestracyjna samochodu dla policji.

Słowniczek

Autonomia informacyjna – ważny aspekt prywatności, prawo do samodzielnego decydowania o ujawnianiu informacji na swój temat oraz do kontrolowania informacji dotyczących własnej osoby, którymi dysponują inni.

Dane osobowe – wszelkie informacje dotyczące konkretnej osoby fizycznej – zidentyfikowanej (np. takiej, którą znamy bezpośrednio) lub możliwej do zidentyfikowania (czyli takiej, którą można wskazać na podstawie posiadanych informacji). Nie mamy do czynienia z danymi osobowymi wówczas, gdy informacja dotyczy instytucji (np. firmy), grupy osób, osoby fikcyjnej (np. postaci literackiej) czy takiej, której nie jesteśmy w stanie rozpoznać. Dane osobowe podlegają ochronie i nie mogą być zbierane bez odpowiedniej podstawy prawnej (np. zgody osoby, której dotyczą).

Odszkodowanie – rekompensata za wyrządzoną szkodę majątkową lub niemajątkową. Może dotyczyć szkody na mieniu (np. zniszczony lub utracony przedmiot, utracony zysk przewidywany w związku z jego wykorzystaniem) lub osobie (np. uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia), a na gruncie RODO także np. cierpienia fizycznego lub psychicznego (uwaga: w RODO odszkodowanie zdefiniowane jest inaczej niż w prawie cywilnym). Odszkodowanie otrzymuje poszkodowany od tego, kto szkodę wyrządził lub ponosi za nią odpowiedzialność (np. rodzic ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez dziecko). Rekompensata może przybrać formę pieniężną lub polegać na przywróceniu stanu istniejącego przed wyrządzeniem szkody.

Prawo do bycia zapomnianym – inaczej: prawo do usunięcia swoich danych; możesz zażądać usunięcia swoich danych m.in. jeśli są one przetwarzane na podstawie Twojej zgody lub w celu wykonania umowy.

Privacy by design – inaczej: prywatność w fazie projektowania; oznacza, że systemy (programy, aplikacje) do przetwarzania danych od początku powinny być konstruowane w taki sposób, żeby jak najlepiej chroniły prywatność.

Privacy by default – inaczej: domyślne ustawienia chroniące prywatność; np. przeglądarka internetowa już od chwili instalacji chroni informację o Twoim położeniu i blokuje ciasteczka z trzecich stron, tzw. *third-party cookies*.

Profilowanie – oparty na określonych algorytmach mechanizm, który służy kategoryzowaniu ludzi według ich cech, zachowań, preferencji. Jest stosowany m.in. w marketingu internetowym w celu prezentowania reklam dopasowanych jak najściślej do potrzeb określonych użytkowników i użytkowników sieci, w branży bankowej i ubezpieczeniowej w celu oceny klienta, a także przez państwo w celu zwiększenia bezpieczeństwa (np. No Fly List w USA).

Prywatność – sfera życia człowieka, w którą nie należy wkraczać bez pozwolenia. Ma ona swój aspekt cielesny, terytorialny, informacyjny i komunikacyjny. Prywatność jest chroniona przez prawo (m.in. przez Konstytucję RP i akty prawa międzynarodowego). Ograniczenie prawa do prywatności możliwe jest tylko w określonych sytuacjach (na przykład ze względu na bezpieczeństwo publiczne czy ochronę zdrowia).

Przetwarzanie danych osobowych – wykonywanie jakichkolwiek operacji na danych osobowych, takich jak zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie, zmienianie, udostępnianie i usuwanie, zwłaszcza gdy odbywa się w systemach informatycznych.

Czytelnia

---

1. Katarzyna Szymielewicz, *RODO na tacy. Odcinek I: Na początku było zaufanie*, Fundacja Panoptykon [dostęp: 10.09.2018]: <https://panoptykon.org/wiadomosc/rodo-na-tacy-odcinek-i-na-poczatku-bylo-zaufanie>.
2. Katarzyna Szymielewicz, *RODO na tacy. Odcinek II: Fair play – czyli o szacunku dla naszych wyborów*, Fundacja Panoptykon [dostęp: 10.09.2018]: <https://panoptykon.org/wiadomosc/rodo-na-tacy-odcinek-ii-fair-play-czyli-o-szacunku-dla-naszyc-wyborow>.
3. Katarzyna Szymielewicz, *RODO na tacy. Odcinek III: O prawie do bezpieczeństwa i bez troski*, Fundacja Panoptykon [dostęp: 10.09.2018]: <https://panoptykon.org/wiadomosc/rodo-na-tacy-odcinek-iii-o-prawie-do-bezpieczenstwa-i-beztroski>.
4. Katarzyna Szymielewicz, *RODO na tacy. Odcinek IV: O prawie do bycia zapomnianym (sic!) i zabrania danych ze sobą*, Fundacja Panoptykon [dostęp: 10.09.2018]: <https://panoptykon.org/wiadomosc/rodo-na-tacy-odcinek-iv-o-prawie-do-bycia-zapomnianym-sic-i-zabrania-danych-ze-soba>.
5. Katarzyna Szymielewicz, Wojciech Klicki, *RODO na tacy. Odcinek V: Lekcje samoobrony, czyli jak skorzystać z praw, które daje RODO?*, Fundacja Panoptykon [dostęp: 10.09.2018]: <https://panoptykon.org/rodo-na-tacy-V>.
6. Małgorzata Szumańska, *Dzieci, dane i internetowe usługi*, Fundacja Panoptykon [dostęp: 10.09.2018]: <http://cyfrowa-wyprawka.org/teksty/dzieci-dane-internetowe-uslugi>.
7. Paweł Litwiński, Grzegorz Pacek, *21 pytań o prywatność w XXI wieku*, Instytut Allerhanda [dostęp: 10.09.2018]: http://www.allerhand.pl/docs/Instytut_Allerhanda_Panoptykon_Poradnik.pdf.
8. Wojciech Klicki, *Na zakupach w Internecie*, Fundacja Panoptykon [dostęp: 10.09.2018]: <http://cyfrowa-wyprawka.org/teksty/na-zakupach-w-internecie>.

DANE OSOBOWE
to wszelkie
informacje dotyczące
zidentyfikowanej
lub możliwej do
zidentyfikowania
osoby fizycznej.

**OSOBA MOŻLIWĄ DO
ZIDENTYFIKOWANIA
jest osoba, której
tożsamość można określić
bezpośrednio lub pośrednio,
w szczególności przez
powołanie się na numer
identyfikacyjny albo jeden
lub kilka specyficznych
czynników określających jej
cechy fizyczne, fizjologiczne,
umysłowe, ekonomiczne,
kulturowe lub społeczne.**

Grupa 1

Tomek zapisał się na newsletter, rozsyłany przez jego ulubiony portal piszący o modzie. Przez nieuwagę zaznaczył też opcję, że zgadza się na przetwarzanie swoich danych w celach marketingowych. Po kilku dniach jego skrzynka mailowa została zbombardowana reklamami. Tomek nie chce otrzymywać więcej informacji reklamowych.

Co może zrobić w takiej sytuacji?

Grupa 2

Ściągając na smartfona najnowszą grę, o której od tygodni mówi cała klasa, Lena zaznaczyła, że akceptuje regulamin tej aplikacji i umieszczoną pod nim zgodę na przetwarzanie informacji o sobie. Niestety, nie zwróciła uwagi, na przetwarzanie jakich informacji się zgadza. Kiedy kilka dni później zajrzała do regulaminu swojej gry, okazało się, że zgodziła się na udostępnienie swojej książki telefonicznej. Lena nie chce, żeby producent aplikacji miał dostęp do numerów jej znajomych.

Czy może coś zrobić w takiej sytuacji?

Grupa 3

W zeszłym tygodniu do Łukasza aż trzy razy dzwonił telemarketer proponujący zakup promocyjnych produktów. Łukasz ma dosyć jego telefonów.

Co może zrobić w takiej sytuacji?

Grupa 4

Przyjaciółka powiedziała Magdzie, że na pewnym portalu społecznościowym kolega zamieścił jej zdjęcie z imprezy. Magda nie chce, żeby to zdjęcie pozostało na tej stronie. Sprawdziła, kto jest administratorem portalu i okazało się, że jest to firma amerykańska.

Co może zrobić w takiej sytuacji?

Grupa 1

Tomek zapisał się na newsletter, rozsyłany przez jego ulubiony portal piszący o modzie. Przez nieuwagę zaznaczył też opcję, że zgadza się na przetwarzanie swoich danych w celach marketingowych. Po kilku dniach jego skrzynka mailowa została zbombardowana reklamami. Tomek nie chce otrzymywać więcej informacji reklamowych.

Co może zrobić w takiej sytuacji?

ODPOWIEDŹ: Zgodę na przetwarzanie danych osobowych można cofnąć. Tomek powinien napisać do administratora portalu z informacją, że cofa zgodę na przetwarzanie danych w celach marketingowych.

Grupa 2

Ściągając na smartfona najnowszą grę, o której od tygodni mówi cała klasa, Lena zaznaczyła, że akceptuje regulamin tej aplikacji i umieszczoną pod nim zgodę na przetwarzanie informacji o sobie. Niestety, nie zwróciła uwagi, na przetwarzanie jakich informacji się zgadza. Kiedy kilka dni później zajrzała do regulaminu swojej gry, okazało się, że zgodziła się na udostępnienie swojej książki telefonicznej. Lena nie chce, żeby producent aplikacji miał dostęp do numerów jej znajomych.

Czy może coś zrobić w takiej sytuacji?

ODPOWIEDŹ: Rada na przyszłość: Lena powinna czytać regulaminy aplikacji oraz zgody, które podpisuje. Powinna usunąć zainstalowaną aplikację i nie dostarczać jej producentowi kolejnych danych. Może również zażądać usunięcia przekazanych wcześniej danych, ale nie ma pewności, że uda jej się to wyegzekwować.

Grupa 3

W zeszłym tygodniu do Łukasza aż trzy razy dzwonił telemarketer proponujący zakup promocyjnych produktów. Łukasz ma dosyć jego telefonów.

Co może zrobić w takiej sytuacji?

ODPOWIEDŹ: Jeśli sprzedawca sam z siebie nie udzieli takiej informacji, Łukasz może zapytać, skąd ma jego numeru telefonu. Może też zapytać, do jakich innych danych ma dostęp i kto jest ich administratorem. Jeżeli administrator ma dostęp do jego danych na podstawie zgody na przetwarzanie w celach marketingowych, której wcześniej udzielił Łukasz, może on tę zgodę cofnąć. Jeżeli jego dane są przetwarzane na podstawie innej przesłanki niż zgoda, np. jeśli jest to usprawiedliwiony interes administratora danych, może zgłosić sprzeciw. Jeżeli natomiast jego dane są przetwarzane nielegalnie, może zażądać zaprzestania przetwarzania i złożyć skargę do Prezesa UODO.

Grupa 4

Przyjaciółka powiedziała Magdzie, że na pewnym portalu społecznościowym kolega zamieścił jej zdjęcie z imprezy. Magda nie chce, żeby to zdjęcie pozostało na tej stronie. Sprawdziła, kto jest administratorem portalu i okazało się, że jest to firma amerykańska.

Co może zrobić w takiej sytuacji?

ODPOWIEDŹ: Magda może poprosić kolegę o usunięcie zdjęcia. Może też zażądać od portalu usunięcia danych. Jeśli to nie poskutkuje, może złożyć skargę do Prezesa UODO.

SPRAWDŹ, JAK SIĘ MAJĄ TWOJE DANE!

Wiedza, jakie dane i dlaczego na Twój temat przetwarza administrator, to podstawa. Możesz się tego dowiedzieć, składając prosty wniosek

1

Namierz firmę lub instytucję, którą chcesz zapytać o Twoje dane

- Znajdź jej stronę internetową i zakładkę „kontakt”. Zanotuj dane kontaktowe (np. adres e-mail).

2

Ściągnij wzór

- Przygotowaliśmy dla Ciebie wzór [wniosku o udostępnienie informacji](#) – możesz z niego skorzystać w całości lub wybrać tylko te punkty, które są dla Ciebie interesujące.

3

Uzupełnij i wyślij wniosek

- Możesz to zrobić mailem, tradycyjnym listem albo za pomocą formularza kontaktowego, który znajdziesz na stronie firmy.

4

Po miesiącu oczekuj odpowiedzi

- Jeżeli sprawa jest skomplikowana, na informację poczekaś dłużej. W takim wypadku przed upływem miesiąca dostaniesz o tym informację.

Pamiętaj:

- nie musisz uzasadniać wniosku;
- nie musisz go też opłacać;
- ale dobrze, jeśli wskażesz, w jakiej formie oczekujesz odpowiedzi (np. mailem, tradycyjnym listem);
- i potwierdzisz, że faktycznie jesteś osobą, której dane dotyczą (w razie wątpliwości administrator powinien podpowiedzieć Ci, jak możesz to zrobić).

META

Po przejściu tych kilku kroków powinnaś/-ienes otrzymać dostęp do swoich danych oraz informacje:

- o celu ich przetwarzania;
- o kategoriach danych, jakie są zbierane na Twój temat;
- o odbiorcach lub kategoriach odbiorców danych, którym są one przekazywane (w szczególności z państw spoza Unii);
- o planowanym okresie ich przechowywania (ewentualnie kryteriach, które posłużą do jego ustalenia);
- o źródle danych (jeżeli zostały pozyskane od kogoś innego niż Ty);
- o zautomatyzowanym podejmowaniu decyzji, w tym profilowaniu, zasadach podejmowania tych decyzji i znaczeniu oraz konsekwencjach takiego przetwarzania danych.

ODZYSKAJ SWOJE DANE!

Twoje dane to Twoja sprawa. Załadaj udostępnienia ich kopii, także w formacie umożliwiającym przeniesienie. Aby to zrobić, wykonaj kilka kroków.

1

Namierz firmę lub instytucję, którą chcesz zapytać o Twoje dane

- Znajdź jej stronę internetową i zakładkę „kontakt”. Zanotuj dane kontaktowe (np. adres e-mail).

2

Ściągnij wzór

- Przygotowaliśmy dla Ciebie: [wzór wniosku o udostępnienie kopii danych](#) oraz [wzór wniosku o udostępnienie danych w formacie umożliwiającym przeniesienie](#).

3

Uzpełnij i wyślij wniosek

- Możesz to zrobić mailem, tradycyjnym listem albo za pomocą formularza kontaktowego, który znajdziesz na stronie firmy.

4

Po miesiącu oczekuj odpowiedzi

- Jeżeli sprawa jest skomplikowana, na informację poczekaś dłużej. W takim wypadku przed upływem miesiąca dostaniesz o tym informację.

Pamiętaj:

- nie musisz uzasadniać wniosku;
- nie musisz go też opłacać;
- ale dobrze, jeśli wskażesz, w jakiej formie oczekujesz odpowiedzi (np. mailem, tradycyjnym listem);
- i potwierdzisz, że faktycznie jesteś osobą, której dane dotyczą (w razie wątpliwości administrator powinien odpowiedzieć Ci, jak możesz to zrobić);
- być może wcale nie musisz wysłać takiego wniosku: warto sprawdzić, czy administrator na swojej stronie (po zalogowaniu) umożliwia Ci bezpośredni dostęp do Twoich danych.

META

Po przejściu tych kilku kroków powinnaś/-ienes otrzymać kopię swoich danych lub kopię swoich danych w formacie umożliwiającym przeniesienie.

POWIEDZ „DOŚĆ!”

Sprzeciw się, gdy Twoje dane przetwarzane są w celach marketingowych (ewentualnie gdy są przetwarzane na podstawie innego interesu administratora lub w interesie publicznym).

Cofnij zgodę, gdy podstawą przetwarzania danych jest Twoja wcześniejsza zgoda.

Zażądaj usunięcia danych, np. gdy uważasz, że ich przetwarzanie jest niezgodne z prawem albo gdy dane nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane.

1

Namierz firmę lub instytucję, którą chcesz zapytać o Twoje dane

- Znajdź jej stronę internetową i zakładkę „kontakt”. Zanotuj dane kontaktowe (np. adres e-mail).

2

Ściągnij wzór

- Przygotowaliśmy dla Ciebie wzory: [sprzeciwu](#), [cofnięcia zgody](#) i [żądania usunięcia danych](#).

3

Uzupełnij i wyślij wniosek

- Możesz to zrobić mailem, tradycyjnym listem albo za pomocą formularza kontaktowego, który znajdziesz na stronie firmy.

4

Administrator powinien niezwłocznie zareagować na Twoje działanie

- Administrator powinien niezwłocznie uwzględnić Twój wniosek. Jeśli sprawa nie budzi żadnych wątpliwości, może Cię nawet o tym nie poinformować.

Pamiętaj:

- nie musisz uzasadniać swojego wniosku (wyjątkiem jest sprzeciw w innej sytuacji niż przetwarzanie danych w celach marketingowych);
- nie musisz go też opłacać;
- potwierdź, że faktycznie jesteś osobą, której dane dotyczą (w razie wątpliwości administrator powinien podpowiedzieć Ci, jak możesz to zrobić);

- być może wysyłanie oddzielnego pisma nie będzie konieczne: RODO wymaga od administratorów, by cofnięcie zgody było równie łatwe, jak jej wyrażenie. Warto sprawdzić, czy np. nie możesz tego zrobić, klikając w link zamieszczony w stopce maila z ofertą reklamową.

Uwaga! Jeśli składasz sprzeciw w innej sytuacji niż przetwarzanie danych w celach marketingowych, musisz uzasadnić go „szczególną sytuacją”, w jakiej się znajdujesz.

META

Po przejściu tych kilku kroków administrator powinien przestać przetwarzać Twoje dane w celach marketingowych (efekt złożenia sprzeciwu) lub na podstawie Twojej zgody – może to oznaczać

np. koniec irytujących maili lub telefonów z nowymi ofertami od firmy. Skuteczny wniosek o usunięcie danych oznacza, że zostałaś/-eś zapomniana/-y (przynajmniej w oczach firmy, od której tego zażądałaś/-eś).

WYCIĄGNIJ KONSEKWENCJE!

Gdy ktoś łamie Twoje prawa, poproś o interwencję Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych lub sąd. Decyzja, z której z tych ścieżek skorzystać, należy do Ciebie.

Skarga do Prezesa UODO

Pozew do sądu

Możesz się w nich domagać realizacji Twoich uprawnień (np. usunięcie danych, udzielenie informacji) oraz:

- nałożenia kary na administratora
- przyznania odszkodowania za poniesioną szkodę

1.

Ściągnij wzór

- Przygotowaliśmy dla Ciebie [wzór skargi do Prezesa UODO](#) oraz [podstawowy wzór pozwu](#).

Zanim złożysz pozew:

- Zdecyduj, czy chcesz walczyć o odszkodowanie. Aby dostać odszkodowanie, musisz udowodnić, że poniosłaś/-eś szkody majątkowe (np. z powodu informacji, które wyciekły, straciłaś/-eś obiecujący kontrakt) lub niemajątkowe (np. miałaś/-eś nieprzyjemności towarzyskie).
- Skonsultuj nasz wzór z prawnikiem (zwłaszcza jeśli domagasz się odszkodowania).

2.

Uzupełnij dokumenty i wyślij je

- Wskaż podmiot, który Twoim zdaniem naruszył prawo.
  - Opisz, na czym polega to naruszenie (np. nieudostępnienie Ci informacji o Twoich danych albo przesyłanie informacji marketingowych mimo złożonego sprzeciwu).
  - Wskaż, czego żądasz w związku z tą sytuacją (np. usunięcia Twoich danych, spełnienia obowiązku informacyjnego czy przekazania kopii danych).
- Możesz też zażądać nałożenia kary na administratora (przy czym Prezes może ją wymierzyć także z własnej inicjatywy).
  - Wyślij skargę do Prezesa UODO.
  - Do pozwu musisz załączyć potwierdzenie wniesienia opłaty.
  - Opłata wynosi 600 zł, chyba że żądasz odszkodowania: wtedy kwota opłaty będzie zależeć od tego, ile domagasz się od administratora.
  - Wyślij pozew do właściwego sądu okręgowego.

3.

Poczekaj na rozpatrzenie

- W trakcie rozpatrywania sprawy możesz zostać poproszony o dodatkowe informacje, stanowisko zajmie też administrator danych.
- Prezes UODO powinien rozpatrzyć Twoją skargę w ciągu miesiąca, a w przypadkach szczególnie skomplikowanych – w ciągu dwóch miesięcy. Jeśli tego nie zrobi, powinien poinformować Cię o przyczynach opóźnienia i o tym, jakie działania dotychczas podjął.
- Zanim pozew zostanie rozpatrzony, sąd wyznaczy rozprawę, na której będziesz mógł się wypowiedzieć.

Uwaga!

- Decyzja Prezesa UODO i wyrok sądu nie kończą postępowania w sprawie. Zarówno Ty, jak i administrator możecie się odwołać do wojewódzkiego sądu administracyjnego (decyzja Prezesa) lub sądu apelacyjnego (wyrok sądu okręgowego).
- Przygotowaliśmy skargę do Prezesa UODO, ale skargę możesz wnieść także do analogicznego organu w innym państwie członkowskim (np. jeśli tam pracujesz lub tam doszło do naruszenia). Podobnie z pozwem: możesz go złożyć nie tylko w kraju, w którym mieszkasz, ale też w tym, z którego działa administrator. O tym, do którego z 45 sądów okręgowych w Polsce masz wnieść pozew, decyduje miejsce Twojego zamieszkania.
- Teoretycznie w sprawie tego samego naruszenia można jednocześnie skierować skargę do Prezesa UODO i złożyć pozew. W takiej sytuacji sąd zawiesi jednak postępowanie, czekając na rozstrzygnięcie Prezesa. Decydując, które z Twoich uprawnień wykorzystasz, pamiętaj, że Prezes UODO może wymierzyć karę administratorowi, a sąd – przyznać Ci odszkodowanie.

META

Efektem decyzji Prezesa lub wyroku sądu może być wymuszenie na administratorze danych przestrzegania Twoich praw (np. udostępnienie Ci informacji, usunięcie Twoich danych), nałożenie na administratora kary (Prezes UODO) lub przyznanie Ci odszkodowania (sąd).

[imię i nazwisko]
[adres korespondencyjny/adres e-mail]

miejsowość i data

[odbiorca]

WNIOSEK O UDOSTĘPNIENIE INFORMACJI ORAZ KOPII DANYCH

Szanowni Państwo,

[w tym miejscu można opisać relację łączącą Cię z administratorem, np. jestem klientem i posiadam następujący numer klienta lub mam konto w serwisie i do logowania wykorzystuję następujący adres e-mail]

Na podstawie art. 15 RODO proszę o udostępnienie informacji związanych z przetwarzaniem przez Państwa moich danych osobowych poprzez odpowiedź na następujące pytania:

1. Jakie dane osobowe mnie dotyczące są przetwarzane?
2. Jakie są cele przetwarzania?
3. Jak długo moje dane będą przechowywane?
4. Jakim odbiorcom moje dane zostały lub zostaną ujawnione?
5. /jeśli to nie Ty jesteś źródłem danych/ Z jakich źródeł pochodzą moje dane osobowe?
6. Czy podejmują Państwo wobec mnie zautomatyzowane decyzje, a jeśli tak, to jakie są zasady ich podejmowania i jakie są przewidywane konsekwencje takiego przetwarzania dla mnie?

Proszę także o udostępnienie kopii moich danych osobowych.

Z poważaniem
[imię i nazwisko]

[imię i nazwisko]
[adres korespondencyjny/adres e-mail]

miejsowość i data

[odbiorca]

WNIOSEK O UDOSTĘPNIENIE KOPII DANYCH

Szanowni Państwo,

[w tym miejscu można opisać relację łączącą Cię z administratorem, np. jestem klientem i posiadam następujący numer klienta lub mam konto w serwisie i do logowania wykorzystuję następujący adres e-mail]

Na podstawie art. 15 RODO proszę o udostępnienie moich danych osobowych przez Państwa przetwarzanych.

Z poważaniem
[imię i nazwisko]

[imię i nazwisko]
[adres korespondencyjny/adres e-mail]

miejsce i data

[odbiorca]

WNIOSEK O UDOSTĘPNIENIE DANYCH W FORMACIE UMOŻLIWIAJĄCYM PRZENIESIENIE

Szanowni Państwo,

[w tym miejscu opisz relację łączącą Cię z administratorem i podaj dane identyfikujące Cię w tej relacji, np. imię i nazwisko oraz numer telefonu w przypadku operatora telekomunikacyjnego lub imię i nazwisko oraz numer rachunku w przypadku banku].

Na podstawie art. 20 ust. 1 RODO proszę o udostępnienie przetwarzanych przez Państwa dotyczących mnie danych osobowych w ustrukturyzowanym, powszechnie używanym formacie nadającym się do odczytu maszynowego, umożliwiającym skorzystanie przeze mnie z prawa do przeniesienia danych.

Z poważaniem
[imię i nazwisko]

[imię i nazwisko]
[adres korespondencyjny/adres e-mail]

miejsce i data

[odbiorca]

SPRZECIW WOBEC MARKETINGU BEZPOŚREDNIEGO

Szanowni Państwo,

[w tym miejscu krótko opisz relację łączącą Cię z administratorem, np. jestem klientem Państwa sklepu internetowego i otrzymuję na adres e-mail _____ maile od Państwa o charakterze marketingowym]

Na podstawie art. 21 ust. 2 RODO wnoszę sprzeciw wobec przetwarzania przez Państwa moich danych osobowych w celach marketingowych.

Z poważaniem
[imię i nazwisko]

[imię i nazwisko]
[adres korespondencyjny/adres e-mail]

miejsce i data

[odbiorca]

SPRZECIW Z PRZYCZYŃ ZWIĄZANYCH ZE SZCZEGÓLNĄ SYTUACJĄ

Szanowni Państwo,

[w tym miejscu krótko opisz relację łączącą Cię z administratorem]

Na podstawie art. 21 ust. 1 RODO wnoszę sprzeciw wobec przetwarzania przez Państwa moich danych osobowych, ze względu na moją szczególną sytuację. [tutaj opisz tę sytuację, w szczególności wyjaśnij, jak zmieniła się ona od momentu przekazania danych administratorowi i uzasadnij, dlaczego wnosisz sprzeciw].

Z poważaniem
[imię i nazwisko]

[imię i nazwisko]
[adres korespondencyjny/adres e-mail]

miejsowość i data

[odbiorca]

COFNIĘCIE ZGODY NA PRZETWARZANIE DANYCH OSOBOWYCH

Szanowni Państwo,

[w tym miejscu krótko opisz relację łączącą Cię z administratorem, np. jestem klientem Państwa sklepu internetowego, korzystam z następującego adresu e-mail]

Cofam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych w zakresie [tu opisz, czego dotyczyła zgoda, np. przekazania dodatkowych danych, niepotrzebnych do realizacji zamówienia].

Z poważaniem
[imię i nazwisko]

[imię i nazwisko]
[adres korespondencyjny/adres e-mail]

miejsowość i data

[odbiorca]

ŻĄDANIE USUNIĘCIA DANYCH

Szanowni Państwo,

[w tym miejscu krótko opisz relację łączącą Cię z administratorem]
[wyjaśnij, dlaczego Twoje dane są już administratorowi niepotrzebne, np. dane osobowe nie są już niezbędne do celów, do których zostały zebrane / wycofano zgodę na przetwarzanie danych / zgłoszono sprzeciw wobec przetwarzania danych / dane osobowe zostały zebrane niezgodnie z prawem]

W związku z powyższym proszę o niezwłoczne usunięcie wszystkich dotyczących mnie danych osobowych / moich danych osobowych w następującym zakresie: _____.

Z poważaniem
[imię i nazwisko]

[imię i nazwisko]
[adres zamieszkania]

miejsowość i data

Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych
ul. Stawki 2
00-193 Warszawa

SKARGA NA NIEZGODNE Z PRAWEM PRZETWARZANIE DANYCH OSOBOWYCH

Niniejszym składam skargę na niezgodne z przepisami Rozporządzenia Parlamentu i Rady (UE) nr 2016/679 – ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych (dalej: RODO) przetwarzanie moich danych osobowych przez [nazwa firmy] z siedzibą w [miejsowość], /opcjonalnie/: administratora serwisu internetowego [nazwa serwisu].

[opis naruszenia] /przykładowo/: Firma ta przetwarza moje dane bez podstawy prawnej / z naruszeniem obowiązków informacyjnych / firma nie odpowiedziała na mój wniosek o udostępnienie danych osobowych mimo upływu 30-dniowego terminu.

Wobec tego wnoszę o nakazanie administratorowi usunięcia uchybień w procesie przetwarzania danych osobowych poprzez:

/przykładowe żądania/

1. usunięcie moich danych osobowych przetwarzanych bez podstawy prawnej,
2. spełnienie wobec mnie obowiązku informacyjnego,
3. niezwłoczne udzielenie odpowiedzi na mój wniosek o udostępnienie danych osobowych.

Wnoszę również o nałożenie administracyjnej kary pieniężnej na administratora.

Uzasadnienie

[opis okoliczności sprawy, zawierający m.in. informacje o tym, jaka relacja łączy Cię z firmą, dlaczego uważasz, że firma naruszyła Twoje prawa]

[własnoręczny podpis]

[miejsowość i data]

Sąd Okręgowy w [miejsowość]
Wydział [cywilny, właściwy do rozpatrywania
spraw w pierwszej instancji]
[adres]

Powód:

[imię i nazwisko]
[PESEL]
[adres zamieszkania]

Pozwany:

[nazwa podmiotu]
[nr KRS / NIP / inne numery identyfikujące]
[adres siedziby]

POZEW O OCHRONĘ DANYCH OSOBOWYCH

*(opłata sądowa od pozwu w wysokości 600 zł została uiszczona przelewem na rachunek Sądu /
została uiszczona w kasie Sądu)*

Na podstawie art. 79 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 – ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych, dalej: RODO, w zw. z art. 17 pkt 4⁵ kodeksu postępowania cywilnego niniejszym wnoszę o:

1. stwierdzenie naruszenia przez Pozwanego ochrony danych osobowych Powoda,
2. nakazanie Pozwanemu [usunięcia danych osobowych Powoda przetwarzanych niezgodnie z prawem / spełnienia obowiązku informacyjnego / udzielenia odpowiedzi na wniosek],
3. zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powoda kosztów sądowych według norm prawem przepisanych.

Uzasadnienie

[tutaj opisz wszelkie okoliczności faktyczne i prawne, które mają znaczenie dla pozwu]
[następnie wyjaśnij, czy wcześniej podjąłeś/-ałeś próbę rozwiązania sporu poza sądem, np. wezwałeś/-eś
pozwanego do usunięcia naruszenia, a jeśli nie, to dlaczego – wymaga tego kodeks postępowania cywilnego
(art. 187 § 1 pkt 3), należy jako dowód załączyć kopię pisma przesłanego pozwanemu]

[własnoręczny podpis]

Załączniki:

1. dowód uiszczenia opłaty od pozwu – 600 zł,
2. kopia wezwania do usunięcia naruszenia prawa,
3. odpis pozwu wraz z załącznikami [kopia, którą sąd dostarczy pozwanemu].